

Asia: VN/18678/2026

Lausuntopyyntö: Valtioneuvoston asetus valtionavustuksesta eräille kaupungeille nuorten työllisyyttä edistäviin hankkeisiin vuosina 2026-2028

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Espoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta valtioneuvoston asetukseksi valtionavustuksesta eräille kaupungeille nuorten työllisyyttä edistäviin hankkeisiin vuosina 2026–2028. Espoon kaupunki pitää asetuksen tavoitteita pääosin kannatettavina. Lausunnossa esitetään toimeenpanon näkökulmasta keskeiset huomiot niistä kohdista, joiden täsmentäminen tukisi pilotin onnistunutta toteutusta.

Kohderyhmä

Espoon kaupunki pitää aloitetta erittäin tärkeänä, sillä Espoossa on merkittävä joukko työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria, joiden kiinnittymistä koulutukseen, työelämään ja palveluihin on vahvistettava. Espoossa on käynnissä nuorten työllistymisen edistämisen ohjelma, joka on kaupungin strategien kehitysohjelma ja yksi kaupungin neljästä kärkiohjelmasta. Tavoitteena on, ettei yksikään espoolainen nuori valmistu työttömäksi, vaan jokaisella on realistinen polku koulutuksesta työelämään. Keskeisiä keinoja ovat työelämävalmiuksien vahvistaminen, työelämään tutustumisen mahdollisuudet, harjoittelu- ja kesätyöpaikkojen lisääminen, työnantajien ja oppilaitosten yhteistyön tiivistäminen sekä matalan kynnyksen monialaiset palvelut. Ohjelman sekä laajan verkostotyön yhteydessä on tunnistettu useita tekijöitä, jotka lisäävät riskiä jäädä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Keskeisiä haasteita ovat ensimmäisten työkokemusten puute, puutteet työnhaku- ja työelämätaidoissa, koulutuksen puuttuminen tai keskeytyminen sekä mielenterveyteen, hyvinvointiin ja elämäntilanteeseen liittyvät vaikeudet. Erityisesti vieraskieliset nuoret sekä ilman ammatillista tutkintoa olevat nuoret ovat muita suuremmassa riskissä jäädä työmarkkinoiden ulkopuolelle. Lisäksi työmarkkinoiden heikko suhdannetilanne on vaikeuttanut nuorten pääsyä ensimmäisiin työpaikkoihin.

Espoossa on havaittu, että nuorten työttömyyden ja NEET-ilmiön ehkäiseminen ei onnistu pelkästään työttömille nuorille suunnatuilla korjaavilla palveluilla. Vaikuttavimmat ratkaisut liittyvät ennakoivaan työhön, jossa nuoria tuetaan jo ennen työttömyyttä koulutuksen nivelvaiheissa ja työelämään siirtymisessä. Kaupungin kokemuksen mukaan erityisen tärkeää on tarjota nuorille mahdollisuuksia ensimmäisiin työkokemuksiin sekä yksilöllistä ja oikea-aikaista tukea ennen kuin haasteet kasautuvat. Tämän strategisen kärkihankkeen ennakoivan työn rinnalle tarvitaan myös vaikuttavia toimintamalleja alle 30-vuotiaiden vailla työtä ja koulutusta olevien ja erilaisten haasteiden kanssa kamppailevien nuorten tilanteiden edistämiseen.

On perusteltua, että valtionavustuksella tuetaan paikallisiin tarpeisiin perustuvia, monialaisessa yhteistyössä toteutettavia toimintamalleja. Kaupungin kokemuksen mukaan nuorten työllisyyden edistäminen edellyttää samanaikaisesti oppilaitosten, työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen, työnantajien, järjestöjen sekä kuntien tiivistä yhteistyötä. On hyödyllistä kohdentaa toimenpiteitä alueille ja nuorten ryhmille, joissa koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen riski on suurin.

Nuorten haasteet kasautuvat usein paikallisesti, minkä vuoksi hyvinvoinnin, osallisuuden ja työllistymisen edistämiseksi tarvitaan alueiden tarpeisiin ja vahvuuksiin perustuvia ratkaisuja. Ennaltaehkäisevä ja monitoimijainen toimintatapa vahvistaa yhteistä vastuunkantoa nuorten tilanteista sekä tukee heidän osallisuuttaan, hyvinvointiaan ja kiinnittymistään koulutukseen ja työelämään.

Pilotit on esityksen mukaan suunnattu 18 - 29-vuotiaille. Nuorten työttömyyden ehkäisy alkaa jo oppivelvollisuusiässä. Asuinkunnan oppivelvollisuuslain mukainen ohjaus- ja valvontavastuu sekä koulutuksen nivelvaiheissa tehtävä työ ovat keskeisiä keinoja ehkäistä koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämistä. Pilottien suunnittelussa ja toteutuksessa tulisi huomioida yhteydet oppivelvollisuuden ohjaus- ja valvontatyöhön ja tehdä yhteistyötä nuorten työllistymisen edistämisen ohjelman kanssa, jotta voidaan vaikuttaa NEET-nuorten määrän vähenemiseen mahdollisimman kattavasti ja tavoittaa nuorten kohderyhmää laajemmin.

Avustuksen myöntämisen yleiset edellytykset

Säännöksen mukaan valtionavustuksen myöntäminen edellyttää, että hakija esittää suunnitelman 18–29-vuotiaille työn ja koulutuksen ulkopuolella oleville henkilöille suunnatuista hankkeista. Hankkeiden tavoitteena on edistää työllisyyttä niillä kaupungin alueilla, joilla kohderyhmän tuen tarve on suurin, parantaa pääsyä työhön, koulutukseen ja hyvinvointia tukeviin palveluihin sekä edistää monialaista yhteistyötä.

Säännöksessä asetetut tavoitteet ovat pääosin perusteltuja ja vastaavat hyvin nuorten työllisyyden nykyisiin haasteisiin. Monialaisen yhteistyön korostaminen on kannatettavaa, sillä kohderyhmän palvelutarpeet edellyttävät yhteistyötä eri toimijoiden välillä. Pilotin toteutuksessa on kuitenkin tärkeää, että kaupungeille jää riittävästi mahdollisuuksia ja väljyyttä kohdentaa toimenpiteitä paikallisten tarpeiden mukaan erilaisilla toteutustavoilla, kuten digitaalisesti ja eri toteutustapoja

yhdistelemällä. Myös kohderyhmän määrittelyssä ja toimenpiteiden alueellisessa kohdentamisessa tulee säilyttää joustavuus. Esimerkiksi digitaalisia palveluita ei ole tarkoituksenmukaista rajata pelkästään tiettyjen kaupunginosien nuorille. Kaupungeilla tulee olla mahdollisuus toteuttaa paikallisiin tilanteisiin soveltuvia, keskenään erilaisia pilotteja, jotta tavoite edistää nuorten työllistymistä ja vähentää kaupunkien sisäistä eriytymiskehitystä voi aidosti toteutua. Tämä on ollut lähtökohtana myös C6-kaupunkien yhteisessä valmistelussa viime keväänä. Paikallisiin tarpeisiin räätälöity pilotti edistää myös mallin skaalattavuutta myöhemmin. Jos avustuksella pilotoidaan mahdollisimman erilaisia hankkeita kaupunkikohtaisesti, saadaan monipuolisempi kuva erilaisista toimintamalleista, joilla nuorten työllistymistä voidaan edistää.

Valtionavustuksen määrä

Säännöksen mukaan valtionavustuksen hakijakohtainen enimmäismäärä perustuu 31.3.2026 työttömänä olleiden 18–29-vuotiaiden henkilöiden määrään kaupungissa. Valtionapuviranomainen voi myöntää laskennallista enimmäismäärää suuremman avustuksen, mikäli hakemuksessa esitettyjen hankkeiden arvioidaan olevan laajempia.

Säännöksessä tarkoitettua mahdollisuutta myöntää laskennallista osuutta suurempi avustus voidaan pitää perusteltuna. Hakua koskevassa ohjeistuksessa olisi kuitenkin hyvä kuvata tarkemmin ne perusteet, joiden nojalla harkintaa tehdään. Tämä lisäisi menettelyn läpinäkyvyyttä ja tukisi hakijoiden yhdenvertaista kohtelua.

Rahoitus jaetaan vain työnvälitystilaston työttömien nuorten määrän perusteella. Kohderyhmäksi kuitenkin määritellään työn tai koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret (nk. NEET–nuoret), joiden määrä ei vaikuta rahoitukseen. Pelkkä työttömien nuorten määrä ei välttämättä kuvaa todellista palvelutarvetta.

Hyväksyttävät kustannukset

Säännöksessä määritellään valtionavustuksella katettavat hyväksyttävät kustannukset. Hyväksyttäviä kustannuksia ovat hankkeen toteuttamisesta aiheutuvat palkkakustannukset, ostopalvelut ja muut hankkeen toteuttamisen kannalta välttämättömät välittömät kustannukset. Valtionavustusta ei kuitenkaan myönnetä kustannuksiin, jotka rahoitetaan muulla valtionrahoituksella.

Hyväksyttäviä kustannuksia koskevat rajaukset ovat pääosin selkeitä. Käytännön toimeenpanon näkökulmasta olisi kuitenkin hyödyllistä täsmentää hakua koskevassa ohjeistuksessa erityisesti päällekkäisen valtionrahoituksen rajausta sekä hyväksyttävien kustannusten soveltamista erilaisissa toteutustilanteissa. Tämä tukisi yhtenäisiä toimintatapoja ja vähentäisi tulkinnanvaraa.

Näemme tärkeänä, että henkilöstöresurssien vahvistamiseen liittyvät kustannukset ovat hyväksyttäviä, sillä nuorten intensiivinen ja yksilöllinen tuki edellyttää riittäviä henkilöstöresursseja. Täysimääräinen valtionrahoitus mahdollistaa uusien toimintatapojen kokeilun ilman merkittävää lisärasitusta kuntataloudelle.

Esityksen mukaan matkakulut eivät olisi tukikelpoisia. Tämä voi olla ristiriidassa hankkeen tavoitteiden kanssa. Monet heikommassa asemassa olevat nuoret tavoitetaan juuri jalkautuvassa työssä, liikkuvissa palveluissa ja alueellisessa verkostotyössä. Kohderyhmän nuoret eivät ole valmiiksi jo palvelujen piirissä. Matka- ja liikkumiskulujen rajaamista hyväksyttävien kustannusten ulkopuolelle olisi syytä arvioida uudelleen, sillä ne voivat olla olennainen osa nuorten tavoittamista ja palvelujen viemistä lähelle kohderyhmää.

Pykälässä sallitaan muut välittömät kustannukset, mutta samalla rajataan pois useita käytännön kustannuseriä. Tämä voi aiheuttaa epävarmuutta, mitkä kulut lopulta hyväksytään ja miten kustannuksia tulkitaan eri hankkeissa. Kustannusten tulkinnan yhdenmukaisuuden varmistamiseksi olisi hyödyllistä laatia tarkempi esimerkkiluettelo hyväksyttävistä ja ei-hyväksyttävistä muista välittömistä kustannuksista.

Asetuksen toimeenpano ja aikataulu

Esityksen mukaan valtionavustusta voidaan myöntää asetuksen voimaantulon ja 30.6.2028 välisenä aikana toteutettavien hankkeiden kustannuksiin.

Pilotin onnistuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä kaupungin eri toimialojen, työvoimaviranomaisen, hyvinvointialueen sekä muiden yhteistyökumppaneiden välillä. Käytännössä tällaisen yhteistyön rakentaminen ja yhteisten toimintamallien valmistelu vie aikaa. Tämän vuoksi on tärkeää, että hankkeiden suunnittelulle ja käynnistämiseksi jää riittävästi aikaa ja että haku- sekä toimeenpano-ohjeet ovat käytettävissä hyvissä ajoin ennen hankkeiden käynnistymistä.

Asetuksessa esitetty toteutusaikataulu on tiukka suhteessa hankkeiden laajuuteen ja tavoitteisiin. Kaupunkikohtaisten toimintamallien suunnittelu, yhteistyörakenteiden kokoaminen, kohderyhmän tavoittaminen ja toiminnan vaikuttavuuden osoittaminen edellyttävät käytännössä pidempää toteutusaikaa kuin ehdotuksen mukaan on käytettävissä. Lisäksi mahdollisten ostopalveluiden kilpailutus vaatii aikaa, eivätkä ostopalvelut välttämättä ole käytettävissä hankkeiden alusta lähtien.

Muita huomioita

Espoon kaupunki pitää tärkeänä, että jo pilotoinnin valmisteluvaiheessa kunnilla tulee olla tieto siitä, miten myönnetyllä rahoituksella toteutetun hanketoiminnan vaikuttavuutta arvioidaan.

Arviointikriteereiden ja mittareiden tulee olla relevantit suhteessa pilotin keston ja paikallisiin toteutuksiin sekä huomioida pilottien keskinäiset erot.

Espoon kaupunki toteaa, että kunnille kohdennetaan lisäkuluja ja hallinnollista työtä tällä hetkellä useiden lainsäädäntöuudistusten kautta. Lainsäädäntöesityksissä todetaan usein, että taloudelliset ja hallinnolliset vaikutukset kuntien ja työvoimaviranomaisen toimintaan ovat vähäiset. Näiden vähäisiksi arvioitujen vaikutusten arviointi ei kuitenkaan aina ilmennä todellisia vaikutuksia. Lainsäädäntöuudistusten taloudellisia ja hallinnollisen työn määrää lisääviä vaikutuksia tulisi tarkastella laajempänä kokonaisuutena. Lisääntyvät kustannukset tulisi korvata kunnille täysimääräisesti valtionosuusjärjestelmässä. Myöskään työllisyysvaikutuksia ei arvioida kattavasti suhteessa kustannuksiin ja hallinnollisen työn määrään.

Suomi Hilla-Maaria
Espoon kaupunki - Työllisyyspalvelut